आचार्य (M.A) – प्राकृतम् DSCC 20

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् -प्राकृतकथासाहित्याभिज्ञानेन पुराकालिकैतिहासिकसांस्कृतिकधार्मिकमूल्यानि छात्रैरधिगम्यन्ते।

कक्षा	सत्रार्धम्	पत्रकोड	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	यूनिट	कालांश
आचार्य-प्रथमवर्षम्	द्वितीयम्	DSCC 20	**प्राकृतकथासाहित्यम्**	4	4	80
		यूनिट I	प्राकृतवाङ्मये कथासाहित्यस्य परिचयः वैशिष्ट्यञ्च, सुप्रसिद्धाः कथाग्रन्थाः प्राकृतकथानां समाजोपयोगिता प्राकृतकथासाहित्याध्ययनस्य आवश्यकता ।	1	1	16-20
		यूनिट II	(क) समराइच्चकहाग्रन्थस्य तत्कर्तुश्च परिचयः (ख) समराइच्चकहासारः तत्सामाजिकवैशिष्ट्यञ्च (ग) समराइच्चकहाग्रन्थस्य प्रथमभवस्य साहित्यिकसामाजिकसांस्कृतिकमध्ययनम्	1	1	16-20
		यूनिट III	(क) कुवलयमालाकहाग्रन्थस्य तत्कर्तुश्च परिचयः (ख) कुवलयमालाकथायाः सारोपदेशः (ग) कुवलयमालाग्रन्थस्य 1-12 अनुच्छेदानां सांस्कृतिकसाहित्यिकबौद्धिकसम्पदो विज्ञापनम्	1	1	16-20
		यूनिट IV	(क) णाणपंचमीकथाग्रन्थस्य तत्कर्तुश्च परिचयः (ख) णाणपंचमीकथायाः सारः तत्समाजोपयोगिता च (ग) णाणपंचमीकथायाः भाषिक-सांस्कृतिकाध्ययनम्	1	1	16-20

पाठ्यक्रमाध्ययनस्य योग्यता - स्नातकः/ तत्समकक्षपरीक्षा-उत्तीर्णा स्यात्।

पाठ्यक्रमस्य शिक्षाप्रविधिः (बोधनप्रक्रिया) - व्याख्यानविधिः, खण्डान्वयविधिः, दण्डान्वयविधिस्तथा मूल्याङ्कनविधिः ।

सङ्गतिः - कथालेखनकलायां छात्राणां ज्ञानं जिज्ञासा समेधायितुं पत्रस्यास्य सङ्गतिः।

फलितांशः - प्राकृतकथावाङ्मयस्य सामर्थ्यं तत्प्रभावश्च सम्प्रति कथं हितकारित्वं भजतीति ज्ञात्वा छात्राः स्वबुद्धेः विकासं कर्तुमर्हन्ति ।

परीक्षाप्रणाली - 1. सैद्धान्तिकी 2. प्रायोगिकी च

मूल्याङ्कनप्रक्रिया - 1- आन्तरिकप्रक्रिया (लिखितम् / मौखिकम्) 2- बाह्यप्रक्रिया (लिखितम् / प्रायोगिकम्)

परीक्षायाः माध्यमम् (भाषा) - संस्कृते, हिन्द्याम् वा परीक्षां दातुं शक्यते ।

निर्धारितपाठ्यग्रन्थाः -
1. समराइच्चकहा -हरिभद्रसूरिविरचिता, सम्पादक- डॉ. रमेशचन्द जैन, भारतीय ज्ञानपीठ, दिल्ली, 1993
2. कुवलयमालाकहा- उद्योतनसूरिविरचिता, सम्पादक- प्रो. प्रेमसुमन जैन, प्राकृत भारती अकादमी, जयपुर, राजस्थान, 2015
3. णाणपंचमीकहा -महेश्वरसूरिविरचिता, सिंघी जैन शास्त्र शिक्षापीठ, भारतीय विद्याभवन, बम्बई, महाराष्ट्र 1949

सहायकसन्दर्भग्रन्थाः -
1. कुवलयमालाकहा का सांस्कृतिक अध्ययन -प्रो. प्रेमसुमन जैन, प्राकृत भारती अकादमी, जयपुर, राजस्थान
2. प्राकृत भाषा एवं साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास, डॉ. नेमिचन्द्र शास्त्री, तारा बुक डिपो, वाराणसी, उत्तरप्रदेश 1988
3. प्राकृतसाहित्य का इतिहास, डॉ. जगदीशचन्द्र जैन, चौखम्बा प्रकाशन वाराणसी, उत्तरप्रदेश 1985

प्रारूपप्रश्नपत्रम् - विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं खण्ड - (क) अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः, (ख) लघूत्तरीयप्रश्नाः (ग) दीर्घोत्तरीयप्रश्नाश्च ।

आचार्य (M.A) – प्राकृतम् DSCC 21						
पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् - प्राकृतशिलालेखाः पाण्डुलिपिग्रन्थाश्च भारते बहुलायन्ते, तेषामध्ययनाय छात्राः समर्थाः भवन्ति।						
कक्षा	**सत्रार्धम्**	**पत्रकोड**	**पाठ्यक्रमविवरणम्**	**क्रेडिट**	**यूनिट**	**कालांश**
आचार्य-प्रथमवर्षम्	द्वितीयम्	DSCC 21	**पाण्डुलिपिशिलालेखाः**	4	4	80
		यूनिट I	पाण्डुलिपिः तन्महत्त्वञ्च, प्राकृतपाण्डुलिपिग्रन्थानां वर्गीकरणम्, प्राप्तिस्थलानि च ।	1	1	16-20
		यूनिट II	(क) पाण्डुलिपिसंरक्षणोपायाः (ख) प्राकृतपाण्डुलिपीनां संरक्षणं सम्पादनञ्च	1	1	16-20
		यूनिट III	(क) शिलालेखाः तन्महत्त्वञ्च । (ख) प्राकृतशिलालेखानां प्राचीनता । (ग) समुपलब्धशिलालेखानां परिचयः ।	1	1	16-20
		यूनिट IV	सुप्रसिद्धाः प्राकृतशिलालेखाः (क) सम्राजः अशोकस्य गिरनारशिलालेखः (ख) सम्राजः खारवेलस्य हाथीगुम्फाशिलालेखः (ग) कक्कुकघटयालशिलालेखः ।	1	1	16-20
पाठ्यक्रमाध्ययनस्य योग्यता - स्नातकः/ तत्समकक्षपरीक्षा-उत्तीर्णा स्यात्।						
पाठ्यक्रमस्य शिक्षाप्रविधिः (बोधनप्रक्रिया) - व्याख्यानविधिः, खण्डान्वयविधिः, दण्डान्वयविधिस्तथा मूल्याङ्कनविधिः ।						
सङ्गतिः - प्राचीनपाण्डुलिपिभ्यः सम्पादनं प्रकाशनं च विधातुं छात्रयोग्यतायाः संवर्धनम्।						
फलितांशः - पाण्डुलिपिपरिज्ञानेनोपलब्धवाङ्मयस्य मूल्याङ्कनाय छात्राः समर्थाः भवन्ति ।						
परीक्षाप्रणाली - 1. सैद्धान्तिकी 2. प्रायोगिकी च						
मूल्याङ्कनप्रक्रिया - 1- आन्तरिकप्रक्रिया (लिखितम् / मौखिकम्) 2- बाह्यप्रक्रिया (लिखितम् / प्रायोगिकम्)						
परीक्षायाः माध्यमम् (भाषा) - संस्कृते, हिन्द्याम् वा परीक्षां दातुं शक्यते ।						
निर्धारितपाठ्यग्रन्थौ - 1. पाण्डुलिपि विज्ञान, डॉ. सत्येन्द्र, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, जयपुर, राजस्थान 2. Ashoka Inscriptions : Epigraphia Indica Vol. XX 1920-90 Text, Translation and notes by K.C.Jayaswal and R.D.Banerjee. 3. Hanthigumpha Inscription : Revised version by B.M.Barua in India Historical Quarterty, Vol. 14, 1938						
सहायकसन्दर्भग्रन्थौ - 1. प्राकृत भाषा एवं साहित्य का आलोचनात्मक इतिहास, डॉ. नेमिचन्द्र शास्त्री, तारा बुक डिपो, वाराणसी, उत्तरप्रदेश 1988 **2. खारबेल- सदानन्द अग्रवाल, श्रीनिवास, उद्गाता, श्री दिगम्बर जैन समाज, महताबरोड, कटक ओडिसा।**						
प्रारूपप्रश्नपत्रम् - विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं खण्ड - (क) अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः, (ख) लघूत्तरीयप्रश्नाः (ग) दीर्घोत्तरीयप्रश्नाश्च ।						

आचार्य (M.A) – प्राकृतम् DSCC 22

पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् - दार्शनिकतत्त्वानां मीमांसया छात्रेषु तर्कप्रवणता निर्णयसमक्षा च परिष्कृता जायेत ।

कक्षा	सत्रार्धम्	पत्रकोड	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	यूनिट	कालांश
आचार्य-प्रथमवर्षम्	द्वितीयम्	DSCC 22	**प्राकृतवाङ्मये दर्शनमीमांसा**	4	4	80
		यूनिट I	जैनदार्शनिकपृष्ठभूमिः, भारतीयदर्शनसम्प्रदायेषु जैनदर्शनसम्प्रदायः, प्रमुखाः जैनदार्शनिकसिद्धान्ताः, तेषां समाजोपयोगित्वञ्च ।	1	1	16-20
		यूनिट II	पदार्थनिरूपणं, द्रव्यगुणपर्यायनिरूपणं, लोकालोकनिरूपणं, द्रव्याणां भेदप्रभेदाः, प्रदेशलक्षणं, कालद्रव्यलक्षणम् ।	1	1	16-20
		यूनिट III	जीवस्य स्वरूपं, प्राणस्य स्वरूपं, आत्मनः स्वरूपं, आत्मशरीरयोः सम्बन्धः।	1	1	16-20
		यूनिट IV	बंधस्य स्वरूपं, द्रव्याणां भेदाभेदस्वरूपं, शुद्धात्मनः स्वरूपं, ध्यातास्वरूपं, मोक्षमार्गस्य स्वरूपम् ।	1	1	16-20

पाठ्यक्रमाध्ययनस्य योग्यता - स्नातकः/ तत्समकक्षपरीक्षा-उत्तीर्णा स्यात्।

पाठ्यक्रमस्य शिक्षाप्रविधिः (बोधनप्रक्रिया) - व्याख्यानविधिः, खण्डान्वयविधिः, दण्डान्वयविधिस्तथा मूल्याङ्कनविधिः ।

सङ्गतिः - शास्त्राणामर्थाधिगमे तात्त्विकी निष्ठा जायेत ततश्च निर्णयक्षमताविकासः संभवेत्।

फलितांशः - सदसत्तत्त्वानां निर्णये वस्तुस्वरूपपरिज्ञाने प्राकृतवाङ्मयनिहिततत्त्वज्ञाने च छात्राः समर्थाः भवन्ति ।

परीक्षाप्रणाली - 1. सैद्धान्तिकी 2. प्रायोगिकी च

मूल्याङ्कनप्रक्रिया - 1- आन्तरिकप्रक्रिया (लिखितम् / मौखिकम्) 2- बाह्यप्रक्रिया (लिखितम् / प्रायोगिकम्)

परीक्षायाः माध्यमम् (भाषा) - संस्कृते, हिन्द्याम् वा परीक्षां दातुं शक्यते ।

निर्धारितपाठ्यग्रन्थः - 1. पवयणसारो (ज्ञेयतत्त्वप्रज्ञापनाधिकारः), आयरियकुंडकुंडविरइओ, परम श्रुत प्रभावक मण्डल, श्रीमद् राजचन्द्र आश्रम अगास, आणंद, गुजरात, 1999

सहायकसन्दर्भग्रन्थौ -
1. जैनदर्शन, पं. महेन्द्रकुमारन्यायाचार्य, श्री गणेशवर्णी शोधसंस्थान, नरिया, वाराणसी, उत्तरप्रदेश
2. जैनकर्मसिद्धान्ते बन्धमुक्तिविमर्शः, प्रो. श्रीयांश कुमार सिंघई, जैन-अनुशीलन केन्द्र, राजस्थान विश्वविद्यालय, जयपुर, राजस्थान

प्रारूपप्रश्नपत्रम् - विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं खण्ड - (क) अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः, (ख) लघूत्तरीयप्रश्नाः (ग) दीर्घोत्तरीयप्रश्नाश्च ।

आचार्य (M.A) – प्राकृतम् DSCC 23						
पाठ्यक्रमस्य उद्देश्यम् - श्रमणधर्मस्य मूलतत्त्वानि परिज्ञाय छात्राः दोषादोषविवेकख्यातये अलं भवेयुः ।						
कक्षा	सत्रार्धम्	पत्रकोड	पाठ्यक्रमविवरणम्	क्रेडिट	यूनिट	कालांश
आचार्य-प्रथमवर्षम्	द्वितीयम्	DSCC 23	**श्रमणधर्ममीमांसा**	4	4	80
		यूनिट I	श्रमणधर्मस्य तात्पर्यम् तदधिगमविचारः मङ्गलसूत्राणि, णमोकारमंत्रः तन्महत्त्वञ्च, चत्त्वारि मङ्गलोत्तमशरणानि । ओंकारस्य बीजाक्षरज्ञापनम्, चतुर्विंशतितीर्थंकरस्तुतिः । जिनशासनस्य आगमसंज्ञा मूलध्येयञ्च । जैनपरम्परायां सङ्घस्यावधारणा औचित्यञ्च सङ्घनिष्ठायाः लाभकारित्वं भद्रत्वं च । आगमनिरूपणसूत्राणि, निरूपणभेदाः प्रमाणनयनिक्षेपपरिभाषणम् । मूलनयौ निश्चयव्यवहारौ द्रव्यार्थिक-पर्यायार्थिकौ च । संसारः तत्र परिभ्रमणकारणानि, कर्मबन्धनः संसारी ।	1	1	16-20
		यूनिट II	संसारचक्रसूत्राणि कर्मस्वरूपसूत्राणि	1	1	16-20
		यूनिट III	मिथ्यात्वनिरूपकरागपरिहारसूत्राणि, धर्मसूत्राणि, संयमसूत्राणि	1	1	16-20
		यूनिट IV	अपरिग्रहसूत्राणि, अहिंसासूत्राणि, अप्रमादसूत्राणि, शिक्षासूत्राणि, आत्मसूत्राणि च	1	1	16-20
पाठ्यक्रमाध्ययनस्य योग्यता - स्नातकः/ तत्समकक्षपरीक्षा-उत्तीर्णा स्यात्।						
पाठ्यक्रमस्य शिक्षाप्रविधिः (बोधनप्रक्रिया) - व्याख्यानविधिः, खण्डान्वयविधिः, दण्डान्वयविधिस्तथा मूल्याङ्कनविधिः ।						
सङ्गतिः - मुनिधर्मसाधनायै श्रावकधर्माभ्यासस्य फललाभो यथा भवेत्तथाधिगमसङ्गतिः।						
फलितांशः - अनुकूलप्रतिकूलपरिस्थितौ साम्यभावेन जीवनं निर्वोढुं यदस्ति आवश्यकं चिन्तनं तदवबोधः सुखोपलब्धिश्च शिक्षयन्ति छात्राः।						
परीक्षाप्रणाली - 1. सैद्धान्तिकी 2. प्रायोगिकी च						
मूल्याङ्कनप्रक्रिया - 1- आन्तरिकप्रक्रिया (लिखितम् / मौखिकम्) 2- बाह्यप्रक्रिया (लिखितम् / प्रायोगिकम्)						
परीक्षायाः माध्यमम् (भाषा) - संस्कृते, हिन्द्याम् वा परीक्षां दातुं शक्यते ।						
निर्धारितपाठ्यग्रन्थः - 1. समणसुत्तं (प्रथमखण्डः) समख्यातिसंस्कृतटीकोपेतम्, टीकाकार, प्रो. श्रीयांश कुमार सिंघई, प्राच्यविद्या एवं जैन संस्कृति संस्थान, लाडनूं, राजस्थान, 2022						
सहायकसन्दर्भग्रन्थः - 1. जैनधर्म- पं. कैलाशचन्द्र शास्त्री, प्राच्य श्रमण भारती, मेरठ, उत्तरप्रदेश						
प्रारूपप्रश्नपत्रम् - विश्वविद्यालयस्य नियमानुसारं खण्ड - (क) अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः, (ख) लघूत्तरीयप्रश्नाः (ग) दीर्घोत्तरीयप्रश्नाश्च ।						